

מתיקות הדף היומי

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של הרבי הקדוש רבי יצחק אייזיק אייכנשטיין מזידיטשוב זצוק"ל בנו של הרבי הקדוש רבי יששכר בעריש מזידיטשוב זצוק"ל נסתלק ט' סיון (תרל"ג)

כשרבינו קרא את העשרת הדברות בחג השבועות, וכן בשבתות שקורין בהם את עשרת הדברות, בפרשיות יתרו, ואתחנן, היה זה מעמד נורא הודו כל העם עמדו כנדהמים כאילו נתבטלו חושיהם, קולו של רבינו היה חוצב להבות אש, ממש נפשו יצא בדברו עד כדי ביטול מן המציאות, ורגליו היו ממש מרחפות באויר גבוה מן הארץ, לא יאומן כי יסופר.

ומשום כך היו באים לימי חג השבועות אצל רבינו, המון חסידים לאין מספר כמו בראש השנה ויום הכיפורים, כדי לראות בחינת 'מעמד קבלת התורה' אצל רבינו. כל מי שהיה אצל רבינו פעם אחת בחג השבועות זכה לראות המעמד נורא הוד בקריאת העשרת הדברות, כבר היה מוכרח להגיע מאז בכל שנה ושנה בחג השבועות אצל רבינו. ואם היה נאנס באיזה שנה ולא היה יכול להגיע, היה מיצר ודואג מאד, בזכרו את המעמד הנורא שזכה לראות בהאי יומא רבא אצל רבינו, והשנה הוא לא זוכה להיות שם.

*

פעם בחג השבועות כשרבינו אמר את פיוט 'אקדמות' לפני קריאת התורה, שזה כבר היה כעין פתיחה לקריאת הפרשה עצמה, נתלהב רבינו עד מאד, עד שאחד מגדולי תלמידיו הרב רבי קאפיל זצ"ל, שעוד זכה להכיר את מרן הרבי הקדוש החוזה מלובלין ז"ע, פתאום באמצע הפיוט של אקדמות, עמדו עיניו מראות, מפני ההתרגשות הגדולה שתקפה אותו בראותו גודל ההתלהבות של רבינו, ורק אחרי שגמר רבינו את כל הקריאה, חזר אליו מאור עיניו.

לאחר התפלה כשסיפר את המאורע לרבינו, הסביר לו רבינו, שזה בא לו מפני שנקשרה נפשו בו, והוא עצמו עבר אז דרך 'חשך ענן וערפל' שבמעמד הר סיני, ועל כן חשכו לו עיניו לפי שעה.

עבודת הצדיקים בברכת 'אהבה רבה' בחג השבועות

הדמעות שהחזירו בתשובה אחרי שישים שנה

מספר המגיד מושרים הנודע, פה מפיך מרגליות, פה הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א (באר החיים שבועות): בשכונת רמת שלמה בעיר הקדוש ירושלים, שוכנת ישיבה גבוהה לבעלי תשובה, ושמה ישיבת 'פתחי עולם', בראשותו של הרב הגאון רבי אליהו פייבלזון שליט"א.

ביום בהיר אחד התדפק על דלתי ראש הישיבה, יהודי ישיש הדר ב'תל אביב'. הלה כבר התקרב לגיל שמונים, ובקשתו בפיו שברצונו לחזור בתשובה ולהתקבל בישיבה... כמובן שאין זה כלל מחזה רגיל לראות יהודי בגיל שיבה רוצה להתקבל לישיבה. הראש הישיבה תמה בפניו, מה אירע, מה יום מיומנים כי באת לשוב אל הקב"ה היותם ומצפה לתשובתך' זה כשמונים שנה.

פתח האישי הישיש וסיפר את סיפור חייו: נער קטן הייתי, כאשר אבי ז"ל ה'ד' נרצח בידי המרצחים בשואה הנוראה. אימי אשר עברה את כל מאורעות המלחמה, נכנס בה רוח שטות, וסרה מהר מן הדרך, עלתה לארץ הקודש ונשתקעה ב'תל אביב', ועזבה את דרכי התורה והיראה רחמנא ליצלן.

אני שהייתי בנה יחידה, אוד מוצל מאש, שלחה אותו אימי להשתכן בבית היתומים של מרן הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצוק"ל גאב"ד פונוביץ'. כעבור זמן קצר באה אימי לבקר אותי בבית מלוגו, ומה מאד נחרדה לגלות, ש'נפלה בפח', ה'מוסד' שהניי שווה בו, מתנהל על טהרת התורה והיראה, על אפה ועל חמתה. מה עשתה אימי המסכנה, בו ברגע ארזה את מטלטלי, ונטלה אותם יחד עמי לתוככי הסחי והמיאוס בביתה אשר בתל אביב, ואז נסתם הגולג עלי ועל יהדותי.

נוהג היה גאב"ד פונוביץ' זצוק"ל, לבקר לעתים תכופות את 'בני' הנמצאים בבית היתומים. בביקורו הראשון שלאחר סיפור זה, בירר אודותי, ושמע כל מה שקרה, אם הילד שבחרה לילך בדרכים עקלקלות, אחזה בו ונטלה אותו לביתה הקלוקל. מיהר הרב להזמין מונית, והחיש פעמיו לבית האשה שבורת הלב.

כאשר נקש על דלתות הבית והציג עצמו כ'אביהם של היתומים', גוללה בפניו האם את כל תלאותיה ומאורעות המלחמה אשר עברו עליה, ואמרה בכעס גדול, שבשום פנים ואופן לא תשלח את בנה למסד המגדל צאצאים בדרך התורה והיראה. כראות הרב שתתנוניו לריק המה, ביקש מהם 'כסא', נתיישב עליו, ופרץ בבכי נהי תמרורים על השבר הגדול, על בן יקר שנשמתו יורדת לטמיון. לאחר שעברו עליו עשר דקות בכייה עצומה, פרש בשלומם, נשא רגליו וחזר לבני ברק. עד כאן דבר המעשה אשר אירע בערך בשנת תש"י לפ"ק.

המשיך אותו יהודי שבא לדפוק על שערי תשובה אחר יותר משישים שנה, בשנת תשע"ז, וסיפר: אותם הדמעות שנשפכו כמים מעיניו של גאב"ד פונוביץ', לא נתנו לי מנוח במשך כל השנים שעברו מאז ועד עתה, תמיד הייתי נזכר באותם עשר דקות שראיתי את הרב יושב בתוך ביתי ובוכה עלי בדמעות שליש. עד שעכשיו הגיעה סוף סוף השנה, והנה באתי לכאן כדי לשוב בתשובה שלימה.

ורואים מזה יסוד נפלא, 'אין שום דמעה הולכת לריק', אפילו אם בשעת מעשה נראה שזה לא מועיל כלום, כבר עבר שנה ועוד שנה, עשר שנים, עשרים שנים, ועדיין לא רואים שום תוצאות מאותם דמעות שנשפכו כמים. אך בסופו של דבר עוד יועילו הדמעות הרבה מאד, אפילו אחרי שישים שנה ויותר.

גודל כוח דמעות האם בשעת הדלקת נרות בערב שבת ויום טוב

הגמרא בדף היומי שלנו (חולין כד:), 'אמר רבי חנינא, חמין ושמן צדיקים (שמן למנחה פרשת משפטים), שזה מרכז לדמעות החמין ששפכה אימו בעת הדלקת הנרות של שמן בערב שבת קודש, כשילדיה היו קטנים, אשר הן העומדות לו לאדם אפילו לעת זקנותו, שיהיה צדיק ותלמיד חכם.

כל אב ואם שופכים דמעות כמים על צאצאיהם שיהיו תלמידי חכמים וצדיקים. גם אם חלילה לפעמים לא רואים את התוצאות מיד, יש לנו לזכור שאין שום דמעה הולכת לריק, אותם דמעות ששפכה האם על בנה בילדותו, הם העומדות לו במשך השנים ואפילו בעת זקנותו, שיתעורר להיות צדיק ומתמיד בתורה.

ובפרט עתה בחג השבועות, הזמן גרמא להרבות בתפילה על צאצאינו שיהיו כשרים וצדיקים ועובדי ה', כמו שייסד הש"ל"ה הקדוש (מסכת תמיד נר מצוה, אות קלב) שיש לומר תפילתו הידועה על הבנים, ביותר בערב ראש חודש סיון, וכלשון קדשו: 'לבי אומר, שעת רצון לתפילה זו בערב ראש חודש סיון, הוא החדש שבו ניתנה התורה, ואז נקראים בנינו לה' אלקינו'. ומבואר בזה גודל העת רצון ב'חדש' שבו ניתנה התורה, כל שכן בעצם יום חג השבועות, שהוא ה'יום' שבו ניתנה התורה לישראל, בוודאי הוא עת רצון גדול להתפלל על צאצאינו.

ואכן ידוע עד כמה האריכו הצדיקים בברכת 'אהבה רבה' בחג השבועות במשך שעות ארוכות, כמו שמוספר על מרן החתם סופר זצוק"ל, שבישבתו הקדושה ארכה ברכת אהבה רבה בחג השבועות, במשך כשלוש שעות (נפש שמשון עמ' תנ"ה). וכן אצל הרבי הקדוש רבי נפתלי מראפשיץ זצוק"ל, ארכה ברכת אהבה רבה בחג השבועות כמה שעות, כאשר כל הקהל מתרפק על הכתלים ומתחננים בבכיות, 'ותן בלבנו בינה' וכו', 'והאר עינינו בתורתך'. ואצל הרבי הקדוש בעל העטרת צבי מזידיטשוב זצוק"ל, ארכה ברכת אהבה רבה בחג השבועות, כששה שעות. ויש מקומות שנוהגין לומר ניגון התעוררות מיוחד בברכת 'אהבה רבה' בחג השבועות.

ובעת אמירת ברכה זו, הוא עת רצון מיוחד וגדול להתפלל על הבנים, כדבריו הידועים של מרן החפץ חיים זצוק"ל במשנה ברורה (ס' מו סק"ז): 'ותמיד תהיה תפלת האב והאם שגורה בפייהם להתפלל על בניהם, שיהיו לומדי תורה וצדיקים ובעלי מדות טובות, ויכווין מאוד בברכת אהבה רבה'. ולכן יש לנו לנצל האי יומא רבא, חג השבועות, כאשר מאריכים מאד בברכת 'אהבה רבה', להתחנן אז בבכיות על נפש צאצאינו שיעגלו תלמידי חכמים וצדיקים. ויהי רצון שיתקבלו תפילותינו לפני אדון כל לרחמים ולרצון, אמן.

אין שום
דמעה
הולכת
לריק

נועם שיח

עם מרן אביר הפוסקים הגאון האדיר רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א רב מערב בני ברק ומגדולי פוסקי הדור

חלק א' - הכנה לחג מתן תורתנו

הרב קובלסקי: שלום עליכם כבוד קדושת הרב שליט"א.

ברוך השם זכיתי לשהות בצילו של הרב שליט"א באתרא קדישא מירון בשבת קודש פרשת אמור, אני חייב להגיד לרבינו שליט"א, ממש אין לי מילים להודות על השבת המרוממת, היה שם התעוררות גדולה, היה התעוררות מיוחדת במירון בכל דבר שבקדושה, בצילו של הרב שליט"א.

הרב שליט"א: בצילו של רשב"י...

הרב קובלסקי: היה לי שם תענוג מיוחד מכל דבר בנפרד, התפילות, הסעודות, הזמירות, הדברי תורה של הרב.

הרב קובלסקי: כפי הנראה הרב קורא לפעמים את הגליון 'מתיקות הדף היומי' שאני זוכה להוציא לאור בס"ד.

הרב שליט"א: אכן, מפעם לפעם, זה בבחינת 'חיכו ממתקים וכולו מחמדים' (שיי השיירי ה, טו), אתם לבד לא יכולים מספיק להעריך את זה, כל שבוע אתם כותבים סיפורים יפים, ומאמרים נפלאים, ואני רואה איך שהעולם קוראים את זה ממש בשקיקה.

הרב קובלסקי: ברוך השם, הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו.

הרב שליט"א: יש לכם סייעתא דשמיא מיוחדת בזה.

הרב קובלסקי: הכל בזכות אבות.

*

הרב קובלסקי: הגמרא בפסחים (סח:), 'רב יוסף ביומא דעצרתא אמר, עבדי לי עגלא תלתא. אמר, אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא'. ופירש"י, 'אי לאו האי יומא' - **שלמדתי תורה ונתרוממתי** - הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף, ומה ביני לביןם.

ממש על שלשה מילים אלו שכתב כאן רש"י, 'שלמדתי תורה ונתרוממתי', על זה אנו רוצים לשמוע דברי חיזוק מהרב. הרי אנו אווזים כעת בערב מתן תורה, כל ישראל מכינים עצמם לקבלת התורה, וכל אחד מישראל רוצה לקבל השפעות טובות בקבלת התורה, כמו שאמר לי פעם מרן הרבי בעל מבשר טוב מביאלא זצוק"ל, בשם זקנו הרבי הקדוש האמרי ביה זצוק"ל, שצריכים לקבל את התורה בשתי הידים, 'אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד' (משלי ג, טו).

השאלה הוא מה יכול לעשות ילד, בחור, אברך, שחושב לעצמו, אני לצערי אין לי שייכות עם דברי רש"י, 'שלמדתי תורה ונתרוממתי', אני לא מרגיש טעם כל כך בלימוד התורה, כל שכן שאיני מרגיש איך שהתורה מרומם אותי. מה הוא יכול לעשות כדי לזכות להרגיש מעתה טעם ועונג רוחני בלימוד התורה, ובכך לקפוץ על העגלה ולגשת כראוי לקבלת התורה.

הרב שליט"א: התורה נמשלה למים ולאש (תענית ז), למים כמו שנאמר (ישעיה נה, א) 'הוי כל צמא לכו למים', ולאש כמו שנאמר (ירמיה כג, כט) 'הלוא כה דברי כאש נאום ה'.' כמו כן מצינו בהגעת כלים, שיש בזה גם מים, הגעת כלים על ידי מים רותחים, וגם אש, ליבון באש. רק החילוק הוא, שהמים מוציאה את הבליעות האסורות, ואילו האש שורפת את כל הטומאה שהיה נשקע בתוך הכלי.

וכיוצא בזה התורה הקדושה יש לה שתי הסגולות, בין הגעלה ב'מים', התורה הקדושה מוציאה את הבליעות האסורות והטמאות שהאדם בלע, ומטהר את האדם מכל מה שפגם וקלקל. וכמו כן יש לתורה הקדושה כוח האש, ללבן את האדם, ולשרוף את כל הטומאה שהאדם היה נשקע בזה.

ואני אומר תמיד, שיש לנו לקיים שני הפסוקים גם כפשוטן, 'הוי כל צמא לכו למים', 'הלוא כה דברי כאש נאום ה'', יש לנו ללמוד את התורה הקדושה מתוך תשוקה וצמאון, ובהתלהבות כאש. והדבר ברור ללא שום ספק, שאחרי לימוד התורה כזה, בתשוקה ובחמימות ובהתלהבות כאש, לא יתכן להישאר אותו בן אדם אחרי הלימוד כמו שהוא היה לפני הלימוד. וזהו הכוונה בדברי רש"י, 'שלמדתי תורה ונתרוממתי', כשלומדים תורה בחשק ותשוקה והתלהבות, הדבר מוכרח שהתורה הקדושה "מרומם" את האדם ומהפכו לאיש אחר.

הרב קובלסקי: אפשר להוסיף על דברי הרב שליט"א, שזהו הכוונה בדברי חז"ל (איכה רבה פתיחות, ב), 'המאור שבה מחזירו למוטב', אין 'טוב' אלא תורה, על ידי שלומדים את התורה עם 'מאור', בהארה וחמימות כאש, על ידי זה זוכים שהתורה הקדושה מחזירו למוטב, בבחינת הגעת כלים במים ובאש, והתורה מרומם אותו מעלה מעלה.

הרב שליט"א: זהו אכן העצה כדי לזכות לדברי רש"י. ובאמת המקור לדברי רש"י הוא משנה מפורשת במסכת אבות (ו, א), שכל הלומד תורה לשמה זוכה שהתורה 'מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים', ועל משקל זה כתב רש"י, 'שלמדתי תורה ונתרוממתי'. ולכל זה זוכים, על ידי שלומדים את התורה בהתלהבות כאש.

הרב קובלסקי: בחג השבועות אנחנו מתפללים באקדמות, **צְבִי וְחֲמִיד וְרִגְי דִּילָאֵן בְּלִעוּתָא, צְלוּתְהוֹן בְּכֵן מְקַבֵּל וְהֵנִיא בְּעוּתָא**, ומשמע מזה שקודם כל צריכים להתייגע בלימוד התורה, **דִּילָאֵן בְּלִעוּתָא**, ורק לאחר מכן זוכים שהתפילות מתקבלים **צְלוּתְהוֹן בְּכֵן מְקַבֵּל**. אמנם מצד שני מבואר בדברי חז"ל (מגילה ו:ו) להיפך, שכדי להצליח בתורה צריכים להתפלל שנזכה לסייעתא דשמיא. ונשאלת השאלה, איך יתיישבו שני הדברים כאחד, איזה דבר צריכים להקדים בראשונה, לימוד התורה או תפילה.

הרב שליט"א: זה שאלה טובה. ועל דרך זה מצינו עוד סתירה כזאת לגבי תורה ויראת שמים, איזה דבר צריכים להקדים. דהנה איתא **בגמרא** (שבת לא), 'אמר רבה בר רב הונא, כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים, דומה לגזר שמשרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו. בְּהִי עֵייל. מכריז רבי ינאי, חֲבַל עַל דְּלִית לֵיה דְרָתָא, וְתַרְעָא לְדְרָתָא עֲבִיד' - חבל על מי שאין לו דירה, ועושה רק שער לדירתו.

ולכאורה יש סתירה בין מאמרו של רבה בר רב הונא, לבין הכרזתו של רבי ינאי. כי מדברי רבה בר רב הונא משמע שהתורה היא כבר המפתחות הפנימיות, וצריכים להקדים את היראה עוד לפני לימוד התורה, ונמצא שהיראה הוא השער והמפתחות החיצוניות כדי ליכנס בעיקר הבית - התורה. ואילו מהכרזתו של רבי ינאי משמע להיפך, שהיראה היא הפנימיות, והתורה היא השער להגיע להיראה, שהרי רבי ינאי ממשיך את היראה לעיקר הדירה, והתורה לשער, שדרכה מגיעים לעיקר הדירה - שהוא היראה.

ועוד יש להבין, דהנה כתיב (תהלים קיא, י) 'אשית חכמה יראת ה'', ומשמע מזה שעיקר התחלת עבודת ה' היא היראה, ועל ידי היראה זוכים להיכנס ללימוד התורה, שהיא החכמה. ומצד שני אנו מתפללים ב'תפילה קודם הלימוד', 'יהי רצון שיביאני התלמוד לידי יראת שמים', ומשמע מזה להיפך, שעל ידי התורה זוכים להיכנס ליראה.

רק הביאור בכל זה הוא, שאכן בראשונה לפני הלימוד יש להקדים את היראה, בחינת יראה תתאה, אשר זהו השער והכניסה ללימוד התורה. וכמו כן יש להקדים להתפלל שיזכה לסייעתא דשמיא בלימוד התורה. אך לאחר שהאדם זוכה ללמוד כראוי, אזי כל היראה והתפילה מתרומם אצלו עד מאד. הוא זוכה ליראת הרוממות, יראה עילאה, וכן תפילתו הוא מעתה בכוונה ובדביקות, בבחינת 'נפתולי אלקים נפתלתי' (בראשית ל, ח) וכמו שפירש"י, שהוא מלשון חיבור ודביקות.

ומעתה מובן שפיר הכל, דלכן יש להתפלל לפני הלימוד שיביאנו התלמוד לידי יראת שמים, כי דייקא על ידי הלימוד זוכים ליראה עילאה, יראת הרוממות. וזהו מה שמתפללים באקדמות, שדווקא בזכות עמל התורה זוכים שהתפילות מתקבלים, **צְלוּתְהוֹן בְּכֵן מְקַבֵּל**, כי דייקא על ידי התורה, משתנה התפילה למעליותא והיא מתקבלת ביותר.

- המשך יבוא בס"ד בשבוע הבא -

